

הקדמת הרב המתפר

שְׁמִירַת כָּל הַמִּצְוֹת כְּמִשְׁמְעוֹ, דְּהֵינּוּ: שְׁמִירַת כָּל הַמִּצְוֹת
 כָּלָן בְּכָל דְּקְדוּקֵיהֶן וּתְנַאֲיָהֶן. וְהֵנָּה
 כָּל אֵלֶּה פְּלָלִים צְרִיכִים פְּרוּשׁ גָּדוֹל. וּמִצְאָתִי לְחַכְמֵינוּ
 זְכוּרָנָם לְבִרְכָּה, שְׁפָּלְלוּ הַחֲלָקִים הָאֵלֶּה בְּסֹדֵר וְחֲלוּק אַחַר
 יוֹתֵר פְּרָטִי וּמְסֻדָּר לְפִי הַהֲדָרָגָה הַמִּצְטָרֶכֶת בָּהֶם לְקִנּוּת
 אוֹתָם עַל נְכוּן. וְהוּא מֵה שְׁאֲמָרוּ בְּבְרִיתָא, הוֹבָאָה בְּמִקּוּמוֹת
 שׁוֹנִים בִּשְׁ"ס וְאַחַד מֵהֶם בְּפָרֶק לְפָנֵי אִידֵיהֶן (עבודה זרה כ,
 ב), זֶה לְשׁוֹנוֹ: מִכָּאן אָמַר רַבִּי פִּינְחָס בֶּן יֶאֱזִיר: "תּוֹרָה
 מְבִיאָה לְיַדֵּי זְהִירוֹת, זְהִירוֹת מְבִיאָה לְיַדֵּי זְרִיזוֹת, זְרִיזוֹת
 מְבִיאָה לְיַדֵּי נְקִיּוֹת, נְקִיּוֹת מְבִיאָה לְיַדֵּי פְּרִישׁוֹת, פְּרִישׁוֹת
 מְבִיאָה לְיַדֵּי טְהָרָה, טְהָרָה מְבִיאָה לְיַדֵּי חֲסִידוֹת, חֲסִידוֹת

ביאורים ישרים

משה רבנו מפרש ומפרט את הדרישות שנדרש האדם ע"ה:
 "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך, כי אם ליראה
 את ה' אלוקיך, ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו, ולעבוד את
 ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך לשמור את מצוות ה' ואת
 חוקותיו" דהיינו, הדרישה האולטימטיבית מהאדם היא: א) יראת ה'
 ב) הליכה בדרכיו. ג) אהבת ה'. ד) עבודת ה' בלב שלם. ה) שמירת מצוות.

היראה - היא יראת הרוממות, דהיינו התנהגות כפי המתחייב מאדם הנמצא במחיצת המלך, ברור שתחושה זו צריכה להיות לפחות בעת התפילה ולימוד התורה.

ההליכה בדרכיו - התנהגות בדרך ישרה ומוסרית כדברי חז"ל: "מה הוא רחום אף אתה רחום". דרך התנהגות זו, מוגדרת על ידם: "כל שהיא תפארת לעושיה, ותפארת לו מן האדם". ההליכה בדרכיו אם כן, שתי מטרות לה, דרך נכונה על פי התורה ודרך מועילה לחיי החברה.

מְסֵלַת יִשְׂרָאֵל

יז

מְבִיָּאָה לַיָּדַי עֲנוּהָ, עֲנוּהָ מְבִיָּאָה לַיָּדַי יְרֵאתָ חֲטָא, יְרֵאתָ
חֲטָא מְבִיָּאָה לַיָּדַי קְדֻשָּׁה, קְדֻשָּׁה מְבִיָּאָה לַיָּדַי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ,
רוּחַ הַקֹּדֶשׁ מְבִיָּאָה לַיָּדַי תְּחִיַּת הַמֵּתִים.”

וְהִנֵּה עַל פִּי הַבְּרִיתָא הַזֹּאת הִסְכַּמְתִּי לְחַבְרַי חֲבוּרֵי זֶה
לְלַמֵּד לְעַצְמִי וּלְהַזְכִּיר לְאַחֵרִים הַנָּאִי הָעֲבוּדָה
הַשְּׁלֵמָה לְמַדְרֵגוֹתֵיהֶם. וְאַבְאָר בְּכָל אֶחָד מֵהֶם עֲנִינְיוֹ וְחֻלְקֵיו
אוֹ פְרָטֵיו, הַדְרֵךְ לְקַנּוֹת אוֹתוֹ וּמָה הֵם מִפְסִידָיו, וְהַדְרֵךְ

ביאורים ישרים

אהבת ה' – תחושה טבעית זו-של "אהבה", מובעת ע"י
אנשים בעשיית דברים שישמחו את הנאהב. כמו הבן האוהב
המשתדל תמיד לעשות נחת רוח לאביו ואמו. שמח בשמחתם
וכמובן כואב את כאבם, ועומד כנגד מי שפוגע בהם. זו
התחושה שיש לאדם לחוש כלפי ה'.

עבודתו בלב שלם – עבודת ה' צריכה להיעשות ללא עירוב
כוונה להפיק ממנה תועלת עצמית. בלב שלם וללא תהיות
ופקפוק בתועלת שבדבר. עבודת ה' צריכה להיעשות מתוך
כוונה ולא כמצוות אנשים מלומדה.

שמירת המצוות – בפשוטה. שמירת כל המצוות בכל
הדקדוקים.

דרישות אלו אינן קלות כלל ועיקר. הדרך להגיע לביצוע
מושלם של דרישות ה' יכולה להיעשות אך ורק ע"י חינוך
עצמי בצורה הדרגתית ומסודרת עד שהאדם יגיע למצב בו
יתנהג כחסידי אמיתי.

ואכן חז"ל הורו לנו בבמה מקומות את סדר ההתקדמות
בדרך הנכונה בכוון עבודת ה'. וכך אמרו: "מכאן אמר רבי

יח

הַקְדַּמַת הַרֹב הַמְחַבֵּר

לְשֹׁמֵר מֵהֶם. כִּי אֶקְרָא בּוֹ אֲנִי וְכָל מִי שֶׁיִּמְצָא בּוֹ נַחַת, לְמַעַן נִלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ וְלֹא תִשְׁכַּח מִמֶּנּוּ חוּבוֹתֵינוּ לְפָנָיו, וְאֲשֶׁר חָמְרִיּוֹת הִטְבַּע מִשְׁתַּדֵּל לְהַסִּיר מִלְּבָבוֹ הַקְרִיאָה וְהַסְתַּכְלוֹת - יַעֲלֶה עַל זְכוּרֹנָנוּ וַיַּעֲרִנְנוּ אֶל הַמְצָוָה עֲלֵינוּ. וְה' יִהְיֶה בְּכִסְלֵנוּ וַיִּשְׁמֹר רַגְלֵנוּ מִלְּכָד. וְתַתְּקִים בָּנוּ בְּקִשְׁתַּת הַמְשׁוֹרֵר הָאֱהוּב לְאֱלֹהֵינוּ (תהלים פו, יא): הוֹרֵנִי ה' דְּרֹכְךָ אֱהִלֶּךָ בְּאִמְתְּךָ יַחַד ^{אוצר החכמה} לְבָבִי לִירְאָה שְׁמֶךָ. אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן:

ביאורים ישרים

פנחס בן יאיר: תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות, זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי רוח הקדש, רוח הקדש מביאה לידי תחית המתים."

חיבורי זה בנוי על ברייתא זו. ומטרתו לבנות דרך פעולה ^{אוצר החכמה} מותווית מראש להתקדמות שלב אחרי שלב בדרך למטרה, שהיא עבודת ה' בדרך הנכונה. יש צורך להציב חיבור אשר יציג את אותן תופעות אשר אנו נתקלים בהם במהלך חיינו והן מסיטות אותנו מן הדרך, כך שכל פעם שאנו קוראים בו אנו מבחינים מיד באותן התופעות המפריעות לנו בהתקדמות, ומאפשר לנו לחזור לדרך הנכונה.

ה' יהיה בעזרנו כדברי דוד המלך: "הוֹרֵנִי ה' דְּרֹךְ אֱהִלֶּיךָ בְּאִמְתְּךָ יַחַד לְבָבִי לִירְאָה שְׁמֶךָ."

תְּבִיאֲנוּ יָדָיו רַב לֹא וְעֹזר מִצְרֵי תְהִיָּה: פ שני ח וּלְלוֹי אָמַר תְּמִיךְ וְאוּרִיךְ לְאִישׁ חֲסִידְךָ אֲשֶׁר נָסִיתוּ

תולדות אהרן ידיו רב לו. ע"ז כה. מנחות נג: וללוי אמר. סי' הזוהר פי' ויקרא כל הפרשה:

שפתי חכמים

גורם לראובן וכו'. ה"פ מי גורם לראובן שיוודה בפרהסיא יהודה אבל קודם לכן הודה בצנעה כדפירש"י לעיל כפי' רשב דראובן ה"י עוסק בשקו וכו' וזה היה קודם מעשה תמר ויהודה ש"מ דקודם לזה נמי הודה אלא ע"כ צריך לומר שבצנעה היה עוסק בשקו וכו' ואחר שהודה יהודה היה עוסק בשקו אפי"ן בפרהסי' וכן תירצו התוס' פרק החובל: ב כי לפי' ראשון קשה הל"ל קבל ה' קול יהודה שאם ישמע אליו ולא יקבל תפלתו מה תועלת יש בשמיעה לפי ד"א וכו'. והיה מלת שמע רמו לשם שמעון. ולפי' ד"א קשה למה רמו לברכת שמעון בברכת יהודה ולמה לקח שמעון חלק בחוק נחלת יהודה ל"פ גם טעם ראשון: ג מדאמר תמיך ואוריך וזה בודאי כלפי שכניה אמר וכמו שפירש"י וא"כ ע"כ צ"ל שלא עם לוי היה מדבר אלא על לוי:

ואל עמו תביאנו. לשלום מפני המלחמה (ס"א מן המלחמה): ידיו רב לו. ירצו רצו וינקמו נקמתו: ועזר מצריו תהיה. על יהושפט המפלל על מלחמת רמות גלעד ויזעק יהושפט וה' עזרו*. ד"א שמע ה' קול יהודה כאן רמו ברכה לשמעון מתוך ברכותיו של יהודה ב ואף כשחלקו א"י נטל שמעון מתוך גורלו של יהודה שנאמר מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון** (ומפני מה לא ייחד לו ברכה בפ"ע שהיה נלבו עליו על מה שעשה בשמים כ"כ באגדת תהלים):

(ח) וללוי אמר. ועל לוי ג אמר: תומיך ואוריך. כלפי שכניה הוא מדבר:

* ה"ב יח ** יהושע י"ט ספרי

רמב"ן

אויביך. ואל עמו תביאנו, שישוב לשלום. ידיו רב לו. יהיו ידיו רב לו שלא יצטרך לעזר אחר זולתי עזרת השם שיענהו בתפלתו, ככל הכתוב בדברי אונקלוס, וכן דעת המפרשים. ועל דעתי, עוד ירמוז למלחמתו הראשונה אל הכנעני שאמר השם יהודה יעלה בתחלה (שופטים א ב), ואמר "ידיו רב", שיקח מצריו ויכבוש מהם ארצות רבות יותר מן הראוי לו בנחלתו, ירמוז

אבן עזרא
א"צ: רב לו. יספיקו לו ידיו ואין לו צורך למי שיעזור אצלו כי אם עזרת השם לנדו ו"א מל' מריבה והטעם ידיו ירצו צעדו ואחרים אמרו כמו וצדקים רב מגורת ורצו:
(ח) וללוי אמר. צעזור לוי אמר לשם כמו אמרי לי אחי הוא: לאיש חסידך. לאיש שהוא חסידך:

שינחיל מנחלתו לשמעון אחיו, הוא שנאמר (יהושע יט ט) מחבל בני יהודה נחלת בני שמעון כי היה חלק בני יהודה רב מהם וינחלו בני שמעון בתוך נחלתם, והנה הזכיר שמעון ברמוז עם יהודה:

ה. וללוי אמר. על לוי אמר, לשון רש"י (ס"א ר"א וכן) דעת המפרשים, והוא כלשון אמרי לי אחי הוא (בראשית כ ג), וישאלו אנשי המקום לאשתו (שם כו ז), והרבה כן. ולפי דעתי, כי בעבור שהזכיר משה בברכתו שם ראובן ויהודה, יחי ראובן, קול יהודה, ולא יזכיר שם שאר השבטים בברכתם, יזכיר הכתוב, וללוי אמר, לבנימין אמר, יגיד כי השבטים לפניו, ויקרא ללוי וישים עיניו עליו ויאמר תומיך ואוריך, וכן בכל שבט ושבט, פנים בפנים יברך אותם:

אשר נסיתו במסה. שנסית אותו בנסיון, והטעם, שהיה חסיד בכל אשר נסית אותו ולא נמצא בו דופי חרץ ממי מריבה שכבר הענשתו עליו, כי העגל לכבוד השם עשהו, לשון ר"א. ובספרי (ברכה שמת) אשר נסיתו במסה, הרבה נסיתו ונמצא שלם בכל הנסיונות, תריבהו על מי מריבה, סקופים נסקפת לו על מי מריבה, אם משה אמר (במדבר כ י) שמעו נא המורים, אהרן ומרים מה עשו:

אבי עזר

(ח) לאיש חסידך. שהוא חסידך עכ"ל. כי הוראת הסמיכות רבים שרדי מרצ כמו שרדיים מחרב. אשת רעהו של רעהו וגם לאן פחרונו לפי עינו שלא תטעה לפרש איש של חסידך:

בעל המדרים

גלעד: ידיו רב לו. ס"ת נגימ' דוד:

ספורנו

כשיתפלל במלחמה או זולתה: ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה. אתה היה ידיו נלחם בעדו ותהיה ג"כ רב לו ונזקם נקמתו וג"כ

עזר מצריו כשילחמו עליו: (ח) תומיך ואוריך לאיש חסידך. הנה התומים וגם האורים נתתם לאהרן שהיה איש וראש לשבט החסיד שהוא שבט לוי. ובוה החבאר שהיה מדבר ברוח הקדש ושכינה שורה עליו כאמרם ז"ל כל כהן שמדבר ברוח הקדש ושכינה

קבל יי צלותיה דיהודה במפקיה לסדרי קרבא ולוות עמיה תעליניה מסדרי קרבא בשלם ידוי ותפרעון ליה מן בעלי דבבוי וסעיד וסמיד מסנאוי תהוי ליה: ח ולשיבט לוי בריך משה נביא ואמר תומיא ואוריא אלבישתא לאהרן גבר דאשתפח חסיד

ואמר שמע מימרא דיי בקל צלותיה דיהודה ולות עמיה תעיל יתיה מן סדרי קרבא ידוי ותפרעון מן בעלי דבבוי וסעיד וסמיד מן שנאוי תהוי ליה: ח ולשבטא לוי בריך משה נביא דיי ואמר תומיא ואוריא אלבישתא לאהרן גברא חסידא דנסיתא וקם בניסיונא וכדקתא יתיה במי מצותא דרקם ואשתפח מהימנא:

דעת זקנים

מזרים ולא עם יוסף וזמיו שהיו במזרים מכל מקום קללת חכם אפילו על תנאי היא בזה וכן מצונו בפרק שני דמכות בשעה שזכה דוד שיחין קפח תהומא ובעל למשטפא עלמא ופתח דוד ואמר כל מאן דידע מלתא למדרי ולא אמר יחנק בגרונו והיה עם אחימפל ושרא ליה למכתב עם וסדייה על התהום וכתבי וינו אל ביתו ויחנק ובפרק שני דמכות מסיק עוד שאמר משה על שהיו עצמות יהודה מתגלגלין בחרון מי גרם לראובן שיודה בפרהסיא על כלבול יעזי

אזינו יהודה שהודה ברכים על מעשה דתמר וזאת ליהודה בתמיה שמע ה' קול יהודה וכו' כדאי' התם. ושמעון לא ברך כמו שלא ברכו אזינו משום מעשה דשכס אמר אתם עכרתם אותי ועוד הוסיף על חטאתו פשע במעשה זמרי ואף על פי שגם לוי היה בלואו מעשה דשכס ולא ברכו אזינו מ"מ ברכו משה לפי שקן המעוות בעגל שנא' ויאספו אליו כל בני לוי ומיהו נרמזה ברכתו קטת שנא' שמע ה' קול יהודה:

אור החיים

ואמר ענין זה לומר אחריו ואל עמו תביאנו, פירוש לפי מה שכתבנו בפסוק מטרף בני עליה (שם מט ט), כי בלמעשה מעשה תמר הוליא טרף אדם שאכל הבליעל, והוא מה שרמו בלואו ידוי, פירוש כח מעשיו רב לו הגדיל וקנה רכנות בחוספת גדר עליון כמו שהארכנו שם: ואומרו ועזר מצריו תהיה. פירוש שהגס שהרוא פרוץ וזרח ככה מעשה תמר, אף על פי כן עדיין לא האירה מלכות בית דוד, כי לריכה לניחון הקדושה שעדיין בין האומות והיא רוח המולציה, לזה אמר ועזר מצריו תהיה לשון נקבה, גם עזר יורה אל הנקבה, כלואו (שם ז יח) אעשה לו עזר וגו', ועיין מה שכתבתי בפסוק וחטאתי ללצוי וגו' (שם מג ט):

כלי יקר
ה' וגו' כי שמע נגזר מלשון שמעון, והדבר צריך ביאור. והקרוב אלי לומר שלמדו זה ממה שכתוב וזאת ליהודה, שנראה מיותר כי היה לו לומר וליהודה אמר. אלא כך פירושו, כי בקשת ואל עמו תביאנו היתה על שמעון, כי יעקב אמר לו ואפיצם בישראל, שיהיו ממנו מלמדים ועניים והנפרץ צריך קיבוץ אל עמו, כי אע"פ שהיו נפוצים בתוך בני ישראל, מכל מקום מתוך שהוא נפוץ מפוזר ומפורד ממשפחתו ומבית אביו אינו אצל עמו, על כן התפלל עליו יהודה ואמר אנא ה' תביאנו אל עמו ומולדתו שלא יהיה נפוץ על פני כל הארץ:

ה. ולצוי אמר תמיד וגו'. פירוש יתקיים צידו דבר זה ולרעו אחריו כהונת עולם:

וידוע שלתפלה זו היה גם יהודה צריך, כמובן מתוך שני פירושי רש"י הסובר שתפלת ואל עמו תביאנו קאי על יהודה, ואני אומר שיהודה התפלל תפלה זו על שמעון וכל המתפלל על חבירו והוא תפלה אותה תפלה שהתפלל יהודה על שמעון היא שעמדה גם לו, וזהו שאמר וזאת ליהודה, אותה תפלה שהתפלל על שמעון עמדה גם ליהודה, וזהו שאמר ויאמר שמע ה' קול יהודה, אותו קול שיתפלל בו על שמעון, ואל עמו תביאנו, רוצה לומר ליהודה כפשוטו לפי שבאותו קול התפלל על שמעון על כן דין הוא שיהיה הוא נענה תחילה ותביא גם אותו אל עמו. ולפי שתפלה זו עמדה לשניהם על כן אמר אח"כ ידיו רב לו, הוסיף מלת לו כי ברכה זו היתה לו לבדו ולא היה לשמעון צורך בברכת ידיו רב לו, רק ליהודה שהיה מלך היה צריך בברכה זו:

(ח) ולצוי אמר תמיד ואוריך לאיש חסידך וגו'. לפי שיעקב קללו ואמר ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה (בראשית מט ז), ואולי מאותה קללה נכשל משה בכעסו באמרו שמעו נא המורים (במדבר כ ז). על כן אמר משה שדברי יעקב נתאמתו כבר אצלו והלואי שלא תהיה עוד כזאת בשבט לוי לפי שהם מורים הוראה בישראל וכל כעס מביא לידי טעות, על כן התפלל משה ואמר ללוי תומיך ואוריך לאיש חסידך, שתאיר לו הדרך שלא יכשל עוד בכעסו, ואם תאמר ומה אעשה לדברי אבא ישראל סבא שקלל אפם, על זה אמר אשר נסיתו במסה וגו', כי שם כבר נתקיימה קללתו ומעתה תכלה השנה וקללותיה ומה שקרה למשה יהיה כפרה על כל השבט, כי די בזה כשנתקיימו דברי הזקן ושוב לא תקראנה כאלה עוד יען כי אותו שבט מורה הוראה בישראל:

מנחת שי

וכמ"ש בפרשת האזינו: עם. בקמץ: (ח) ולצוי אמר. פתוחה תמיד ואוריך. בתיקון ס"ה ישן ואוריך במפתח ואריך ע"כ. והרמ"ה כתב תמיד ואוריך מלא וא"ו ומלא יר"ד כתיב:

בְּמִסָּה תְּרִיבָהּוּ עַל־מֵי מְרִיבָהּ: **ט** הָאֵמֶר לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לֹא רְאִיתִיו וְאֶת־אָחָיו לֹא הִכִּיר וְאֶת־בְּנָו לֹא יָדַע כִּי שָׁמְרוּ אִמְרָתְךָ וּבְרִיתְךָ יִנְצְרוּ: י יוֹרוּ

בְּנִסְתָּא וְהוּהוּ שְׁלִים
בְּחִנְתוּהוּ עַל מֵי מְצוּתָא
וְאֶשְׁתַּכַּח מְהִימָן: ט דְּעַל
אָבוּהִי וְעַל אִמָּה לָא רַחַם
כְּד חָבּוּ מִן דִּינָא וְאִפִּי
אָחָוִי וּבְנָוִי לָא נָסִיב
אִרִּי נְטָרוּ מִפְּטָרַת מִימְרָךְ
וּקְרִימָךְ לָא אֶשְׁנִיו: י בְּשָׂרִין

תולדות אהרן האומר לאביו. יומא סו:

שפתי חכמים

ד תריבהו כתרגומו בחנתוהי על מי מצותא ואשתכח מהימן פי" ע"י המריבה שהריבות אותו על מי מריבה בחנת לבו ונמצא נאמן. הרא"ם: ה מה שכתב לבא בעלילה הוא פי" על נסתקפת דהוא מל' עלילה כדפירש"י לעיל כפ' מקץ בפסוק ולהתגולל עלינו ע"ש: ו כלומר ונקנסה עליו מיתה בשביל זה ושלא יכנס לארץ אהרן ומרים מה חטאו ולמה נקנסה עליהם מיתה ושלא יכנסו לארץ וגם זה שבח לשבט לוי. והוצרך לטעם ד"א כי לטעם ראשון קשה דהא לא נמצא מהימן דהא מכלל כעס בא לידי טעות וכעס במקום שלא היה לו לכעוס ל"פ ד"א וכו' ולפי' של ד"א קשה וכי אהרן ומרים היו שניהם שקולים כנגד כל שבט לוי עד שאמר עליהם הקרא תריבהו וגומר דמשמעותו של קרא הוא דקאי אכל שבט לוי ל"פ גם טעם ראשון שכל השבט היו נאמנים חוץ ממשה שחטא: ז (דנ"ט) פי" מה שאמרת להם בעצמך שאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעו. דאל"כ שומרי תורתך מבע"ל: ח ר"ל

אשר נסיתו במסה. שלא נתלונו עס שאר המלינים: תריבהו וגו'. ד כתרגומו ד"א תריבהו על מי מריבה נסתקפת לו לנא בעלילה ה אס משה אמר שמעו נא המורים * ו אהרן ומרים מה עשו: (ט) האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו. כשחטאו בעגל ואמרתי מי לה' אלני ** נאספו אלני כל בני לוי ונזימים להרוג את אחי אמו והוא מישראל או את אחיו מאמו או בן בתו וכן עשו וא"ל לפרש אציו ממש ואחיו מאציו וכן בניו ממש שהרי לויים הם ומשפט לוי לא חטא אחד מהם שנאמר כל בני לוי: כי שמרו אמרתך. לא יהיה לך ז אלהים במדבר של ישראל לא מלו את בנייהם ח והם היו מולין

אחרים: ובריתך ינצורו. צרית מילה שאותם שנולדו * במדבר כ ** שמות לב

רמב"ן

והנכון בעיני בדרך הפשט, כי "במסה" כפשוטו, הוא המקום אשר נסו השם ברפידים (שמות יז ז), יאמר תומיך ואוריך יהיו לעולם לאיש חסידך ולזרעו אחריו, אשר נסית אותו במסה כאשר חטאו בני ישראל וינסו את השם על המים ולא היה בתוך העודה הנועדים שם על השם, כי האמין בשם ובדברו שיוציא להם מים מצור החלמיש, ובפעם השנית תריבהו ותעניש אותו על מי מריבה של ישראל, כי בעבור מריבתם היה עליו העונש ולא שמעל הוא בה', אף כי בפעם הזאת שכבר ראה כן. ירמוז משה כי החטא ההוא היה מפני העם, כי בעבור מריבתם חשבו משה ואהרן שיצטרכו לעשות מה שעשו שמא נסתלקה השכינה בעבור עונשם, והוא שנאמר (תהלים קו לב) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם:

אשר נסיתו במסה. שם כמו צנפון והטעם שהיה חסיד ולא נמלא צו דופי חוץ מדבר מריבה שכבר העגלתו עליו גם זה יחזיק פירושי בדבר העגל כי לכבוד השם עשהו: וטעם תומיך ואוריך. שהיו תמיד לו ולזרעו: (ט) האומר. על השצט ידבר כמו שמואל שנא כאשר נגמל אל בית ה' להרגילו: ואת בניו לא ידע. יש מהם אחד שהוליד בניים לעבוד השם: כי שמרו אמרתך.

אבן עזרא

כי גם מתחלה האמין כי אתה ההפכי הצור אגם מים אף כי בפעם הזאת שכבר ראה כן. ירמוז משה כי החטא ההוא היה מפני העם, כי בעבור מריבתם חשבו משה ואהרן שיצטרכו לעשות מה שעשו שמא נסתלקה השכינה בעבור עונשם, והוא שנאמר (תהלים קו לב) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם:

וכמו ריבה ה' את יריבי (שם לה א), ששלמת לו משפט הריב שרכו בני ישראל את ה'. ויתכן שיהיה פירושו כמו שאמר בספרי שהם סקופים, כלומר עלילות, ירמוז למיעוט החטא וגודל העונש,

בעל הטורים

(ט) ואת בנו. מקר' י' שלא היה צ"י נסיונות:

ספורנו

שורה עליו נשאלים בו באורים ותומים: אשר נסיתו במסה. בכל מסה שנסו ישראל את האל ית' כאמרו וינסו אותי זה עשר פעמים לא נסוהו שבט לוי ולכן לא נגזרה עליהם גזירת מרגלים: תריבהו ע"ל מי מריבה. שהכחידת את שני ראשיו שהם משה ואהרן בסבת מי מריבה: (ט) האומר לאביו. כענין העגל: ואת בניו לא ידע כי שמרו אמרתך. לא הקפיד על חיי בניו במדבר כדי לשמור אמרתך והוא מצות מילת הבנים אע"פ שהיו מתים רבים מהם כאמרם ז"ל (פ"ק דיומא) מפני שלא נשבה להם רוח צפונית: (ט) ובריתך ינצורו. כאמרם ז"ל שבטו של לוי לא עבדו ע"ג וזה התאמת במצרים ובמדבר: